

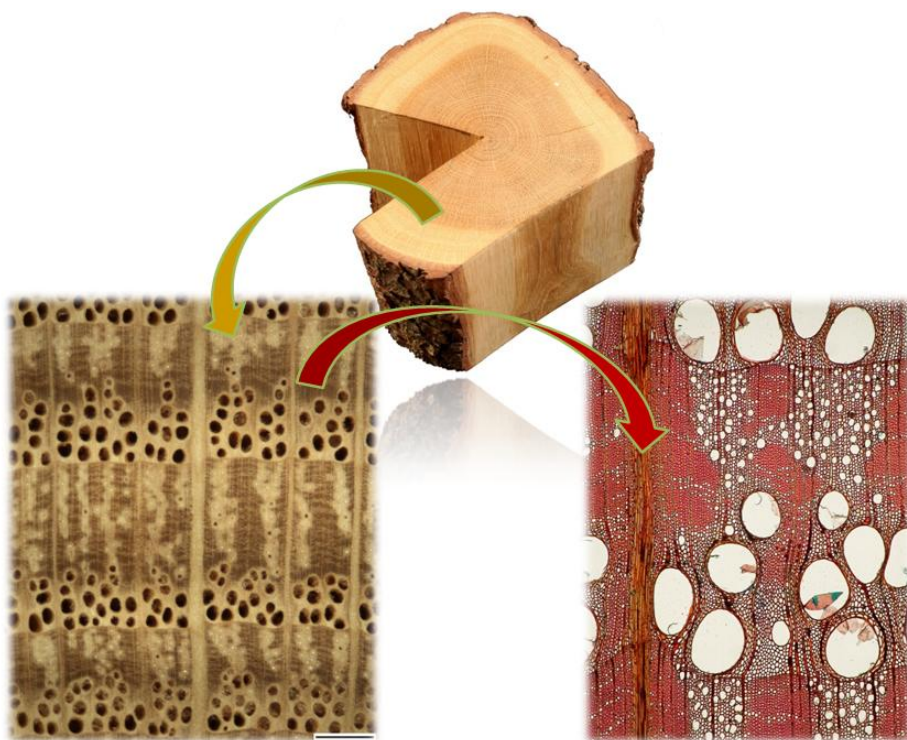
DRUŠTVO
RESTAVRATORJEV
SLOVENIJE

Univerza v Ljubljani
Biotehniška fakulteta
sedemdesetletnica

DRUŠTVO RESTAVRATORJEV SLOVENIJE
in
UNIVERZA V LJUBLJANI, BIOTEHNIŠKA FAKULTETA,
ODDELEK ZA LESARSTVO

teoretično praktična delavnica
**»POMEN ZGRADBE LESA IN IDENTIFIKACIJ LESNIH
VRST V RESTAVRATORSTVU«**

Učno gradivo,
Ljubljana, 19. maj 2017

DRUŠTVO
RESTAVRATORJEV
SLOVENIJE

„POMEN ZGRADBE LESA IN IDENTIFIKACIJ LESNIH VRST V RESTAVRATORSTVU“

19. maj 2017, Oddelek za lesarstvo, Biotehniška fakulteta.

Organizacija in izvedba:

doc. dr. Maks Merela¹, Luka Krže, dipl. inž. les.¹

¹Univerza v Ljubljani, Biotehniška fakulteta, Oddelek za lesarstvo, Rožna dolina VIII/34, 1000 Ljubljana, Slovenia

Program delavnice (19.5.2017):

8:00 – 8:30	Prihod in registracija udeležencev
8.30 – 8:45	Uvod v delavnico
8:45 – 10:00	Predavanje o osnovni zgradbi in lastnostih lesa
10:00 – 10:15	Odmor
10:15 – 11:30	Identifikacija lesnih vrst s praktičnim delom
11:45 – 13:00	Kosilo
13:00 – 14:30	Demonstracija vzorčenja in obdelava vzorcev
14:30 – 14:45	Odmor
14:45 – 15:30	Pomen raziskav lesa v kulturni dediščini – primeri iz prakse
15:30 – 16:00	Razprava in zaključek delavnice

Dodatne informacije na e-mail: maks.merela@bf.uni-lj.si .

DRUŠTVO RESTAVRATORJEV SLOVENIJE

Univerza v Ljubljani
Biotehniška fakulteta
sedemdesetletnica

POMEN ZGRADBE LESA IN IDENTIFIKACIJ LESNIH VRST V RESTAVRATORSTVU

Teoretično-praktična delavnica
doc. dr. Maks Merela, Luka Krže dipl. inž. les.

Ljubljana, 19. maj 2017

LES – OD KJE PRIDE?

- DEBLO
- VEJE
- KOERENINE
- TANKA STEBLA GRMOVNIC

DREVO

- zraste iz majhnega semena,
- pomembno je kvalitetno seme
- ugodni rastni pogoji
- odraslo mogočno drevo

Osnove o lesu

iglavci

Coniferophytina (koniferofitine = Gymnospermae), storžnjaki, golosemenke
conifers, softwoods

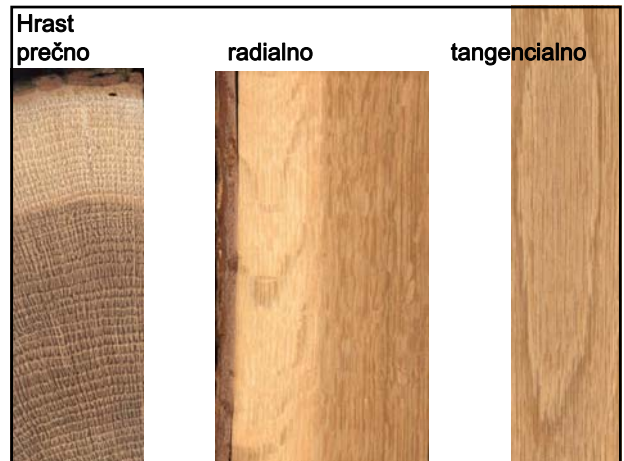
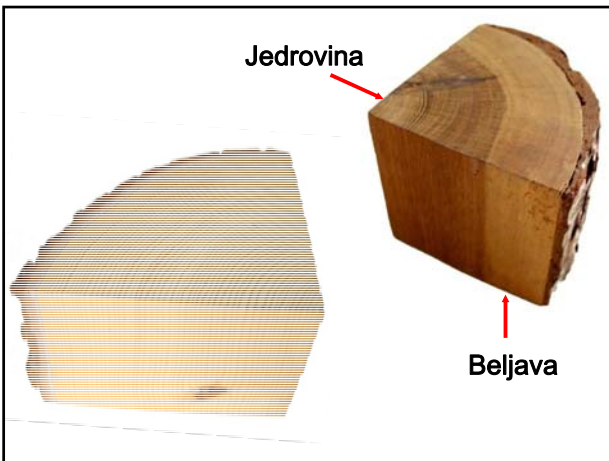
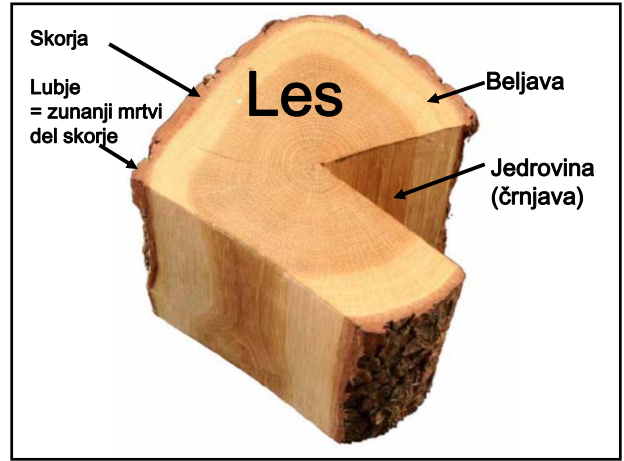
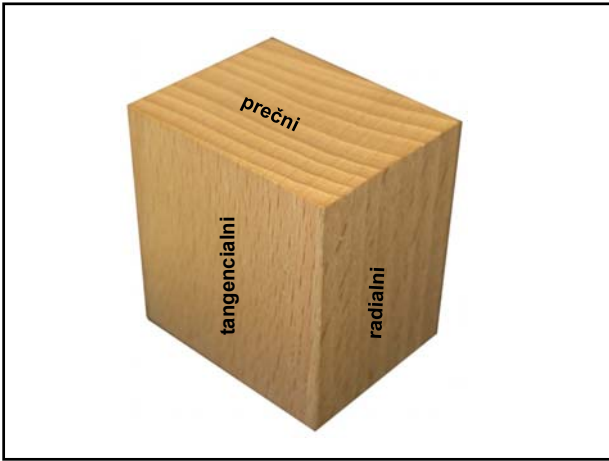
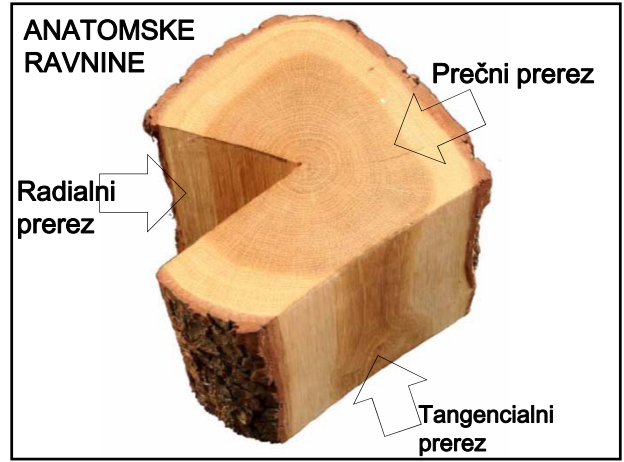
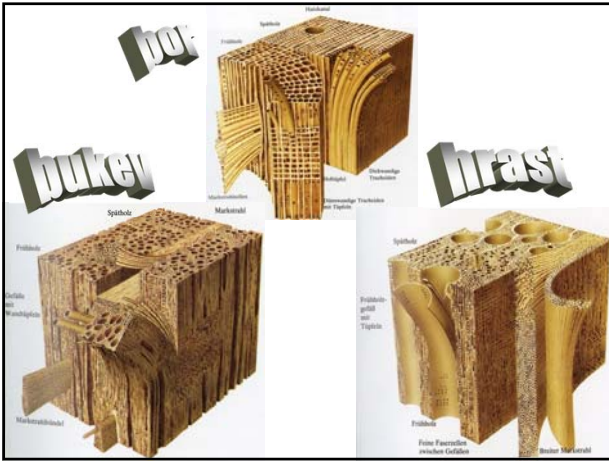
listavci

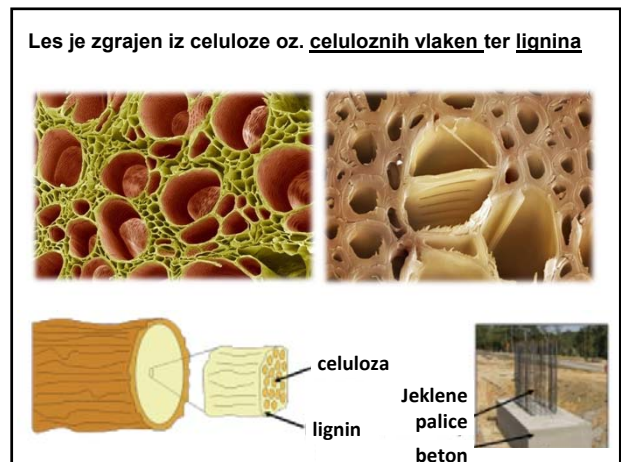
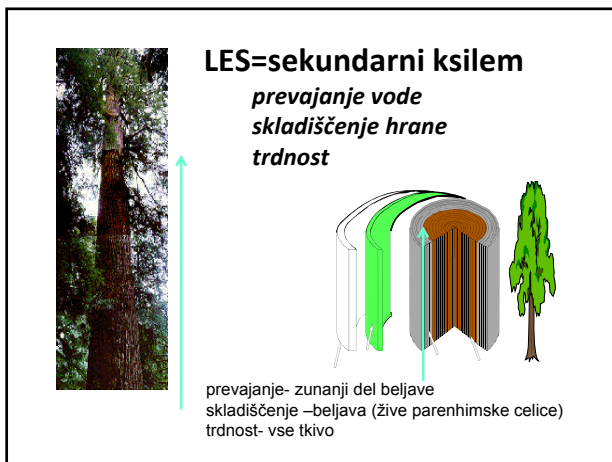
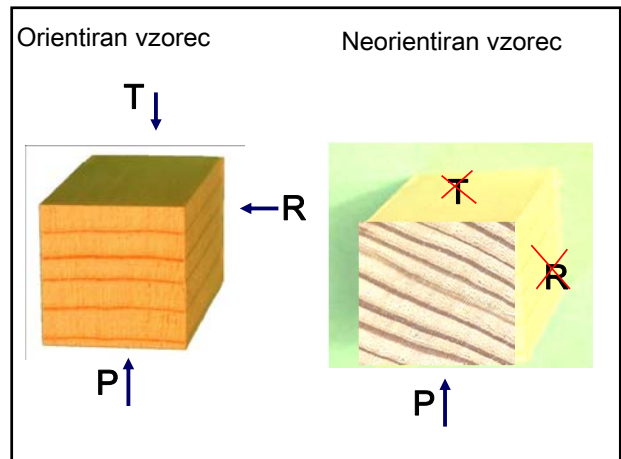
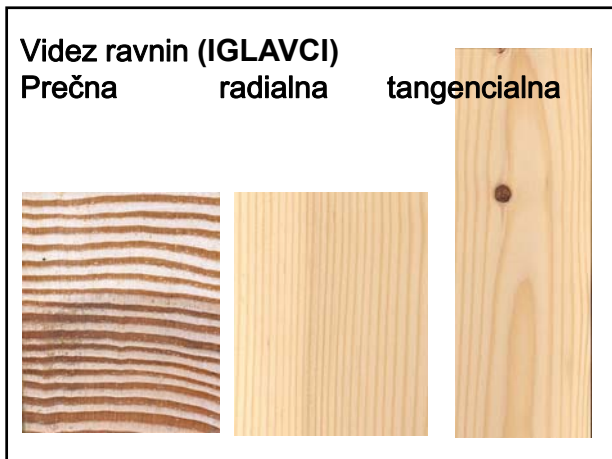
Magnoliophytina (=Angiospermae) kritosemenke, Magnoliatae (=Dicotyledonae), dvokaličnice
hardwoods

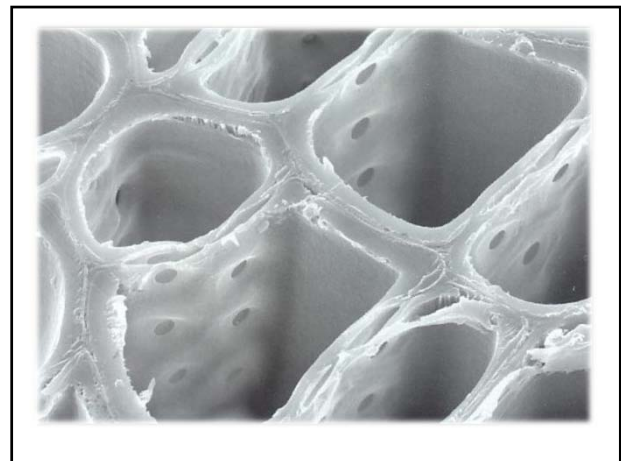
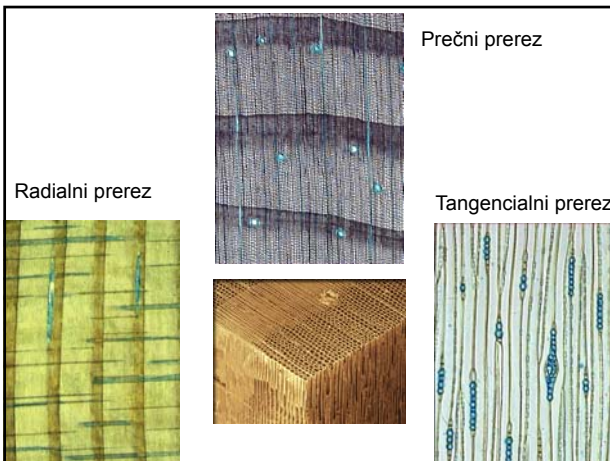
Na svetu:
800 vrst golosemenk
520 drevesnih vrst

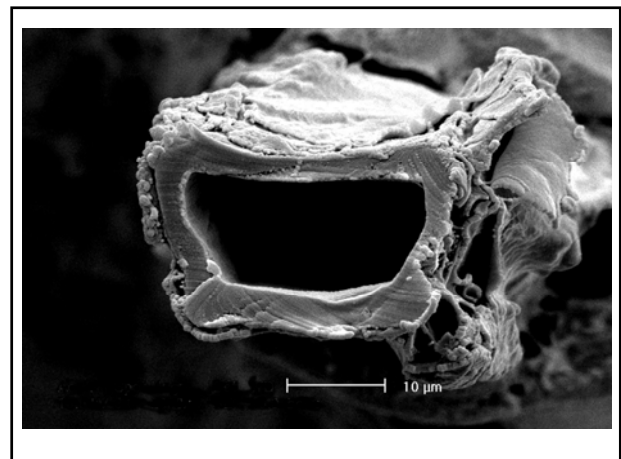
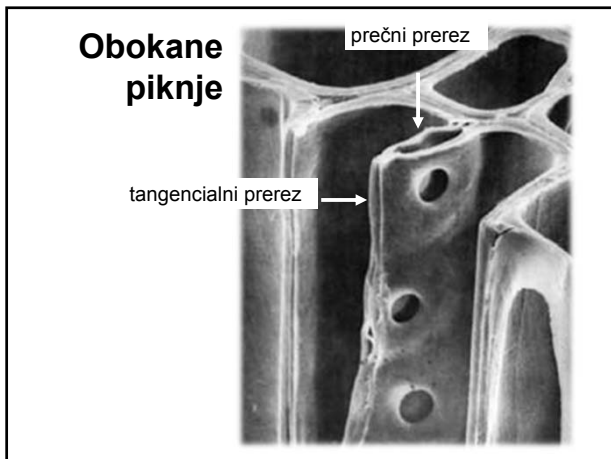
226.000 kritosemenk
172.000 dvokaličnic
30.000 drevesnih vrst

Iglavci vs. Listavci

KLJUČI ZA IDENTIFIKACIJO LESA

makroskopski
mikroskopski
dihotomni
kombinacijski
računalniški

KLJUČ ZA MAKROSKOPSKO IDENTIFIKACIJO LESE IGLAVCEV (prosto oko, lupa)

- Barva**
(obarvana ali neobarvana jedrovina / druge barvne posebnosti)
- Smolni kanali** - radialni in tangencialni
(da, ne / veliki, majhni)
- Prehod iz ranega v kasni les**
(oster, postopen)
- Vonj**

Pomembni domači iglavci

Smreka (*Picea abies*)

Jelka (*Abies alba*)

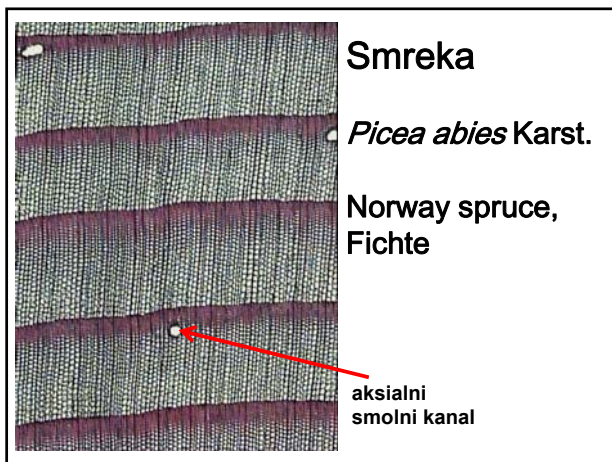
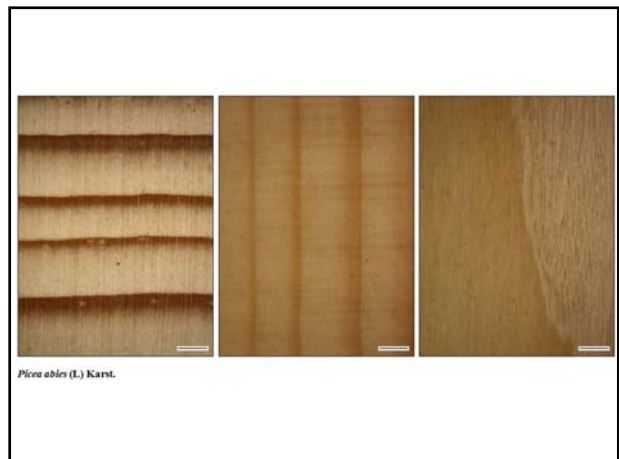
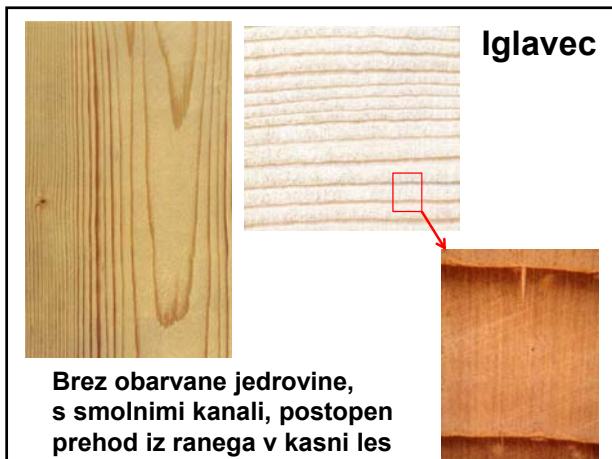
Macesen (*Larix decidua*)

Rdeči bor (*Pinus sylvestris*)

SMREKA *Picea abies* Karst.

Norway spruce, Fichte

Lesna vrsta	r_s (kg/m ³)			Obarvana jedrovina	Razred odpornosti
	minimum	srednja	maksimum		
zeleni bor	310	370	470	+	2-3
jelka	320	410	710		4
topol, črni	370	410	520		5
smreka	300	430	640		4
lipa	320	490	560		5
rdeči bor	300	490	860	+	3-4
črna jelša	450	510	600		5
macesen	400	550	820	+	3
češnja	490	570	670		3-4
gorski javor	480	590	750		5
breza	460	610	800		5
oreh	450	640	750	+	3-4
brest	440	640	820	+	4
jesen	410	650	820		5
hrast	390	650	930	+	2-3
bukev	490	680	880		5
robinija	540	730	870	+	1-2
beli gaber	500	790	820		5

JELKA

Abies alba Mill.

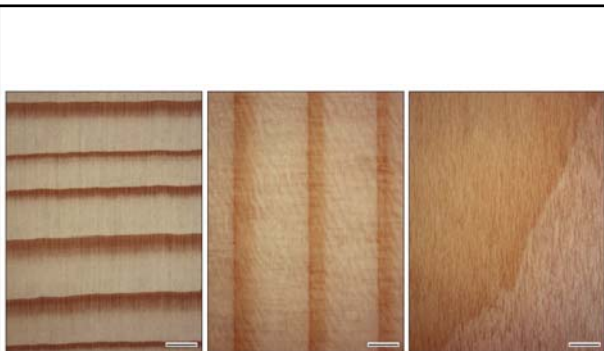

European silver fir,
Tanne, Weißtanne

Družina: *Pinaceae* - borovke

Brez obarvane jedrovine,
mokro srce

Abies alba MILL.

Brez smolnih kanalov

Smrekovina

Vsebuje smolo
Les bolj svilnat
Aromatičen vonj
Bolj zaželena

Jelovina

Ne vsebuje smole,
Kemijsko nereaktivna
Les bolj "pust", manj svilnat
Napake: kolesivost, mokro srce
Dobro se obnese v stiku z vodo

Les za konstrukcije, ostrešja

V preteklosti so v Sloveniji
prevladovala jelova ostrešja in
konstrukcije

Pohištvo, slike, poslikani stropi,
ikone

Uporaba jelovine v prazgodovini

Koliščarji na Ljubljanskem barju

Rudnik soli Hallstatt

- vodne konstrukcije
- razsvetljava
- najstarejše lesene stopnice 1344 pr.n.št.

Rimska doba

Lesene cevi
koristno uporabljena
kolesivost
Korita

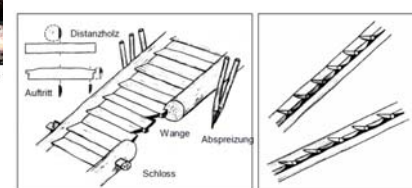
Rudnik soli Hallstatt Jelove trske za razsvetljava

Rudnik soli Hallstatt Jelovi živi panji za korita za sol

Rudnik soli Hallstatt najstarejše lesene stopnice 1344 pr.n.št. Jelka-smreka

Die älteste erhaltene Holzstiege in ganz Europa

Abbildung 22: Bauweise der Stiege (aus Reschweiter, Barik 2005).

Rimska doba

Vrhnika, Ljubljana...
Sodi iz lesa jelke
Ponovna uporaba za
vodnjake

Zbiralniki za vodo

RDEČI BOR

Pinus sylvestris L.

Scots pine,
Kiefer

Družina: *Pinaceae* - borovke

Jedrovina

Široka uporabnost lesa
bora
Množična uporaba v
severni Evropi

Beljava široka, netrajna
Nagnjena k modrenju
Dobra impregnabilnost

Beljava

MACESEN

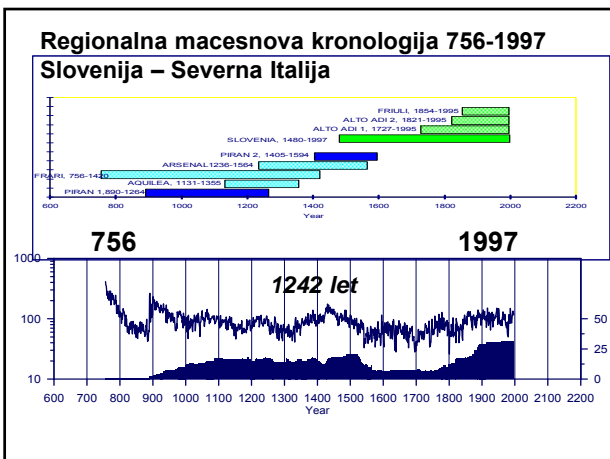
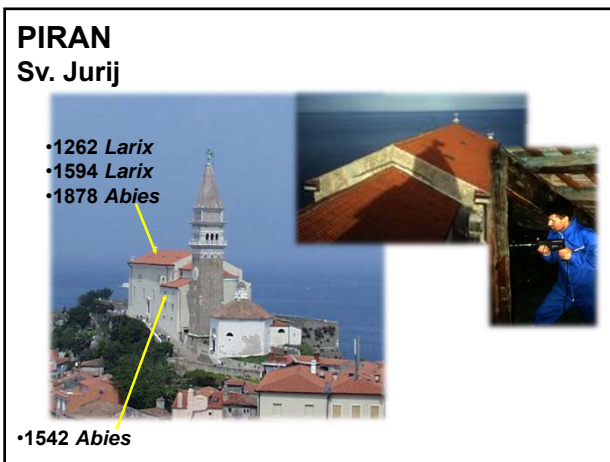
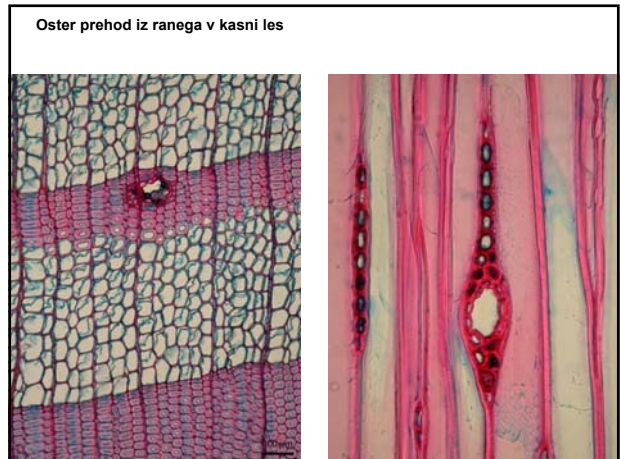
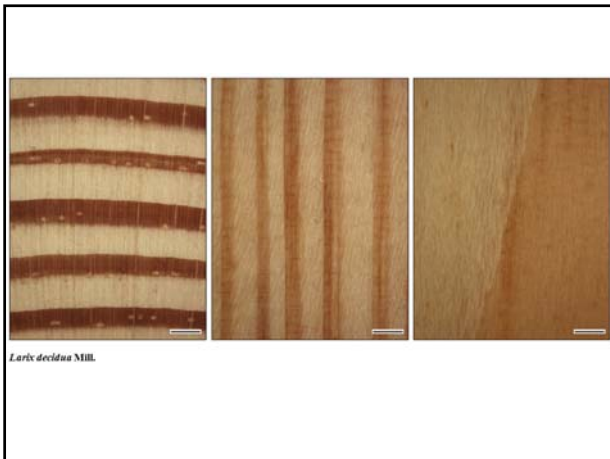
Larix decidua Mill.

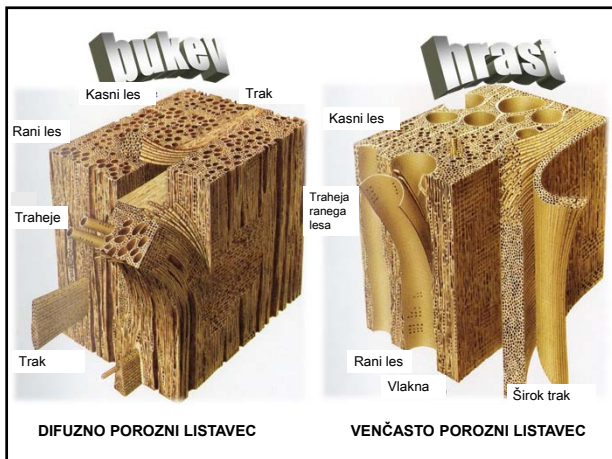
European larch,
Lärche

Družina: *Pinaceae* - borovke

**IDENTIFIKACIJA LESA
LISTAVCEV**

BUKEV

Fagus sylvatica L.

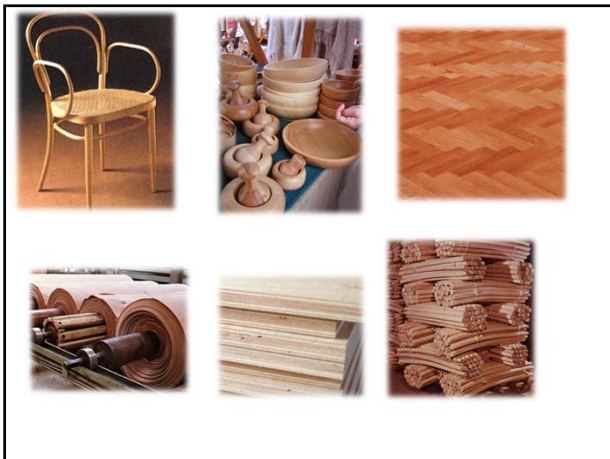
Angl. European beech
Nem. Rotbuche

Bukev je naša najpomembnejša drevesna vrsta.

Anatomija lesa

Fagus sylvatica L.

Raba lesa bukve

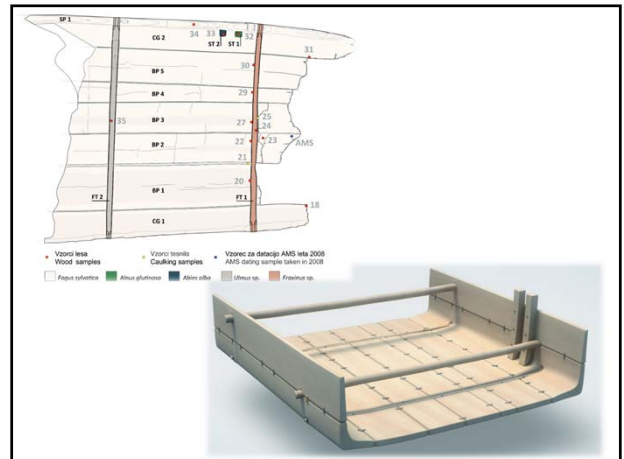
ERIČ, Miran, GASPARI, Andrej, ČUFAR, Katarina, SOLINA, Franc, VERBIČ, Tomaž. 2014. Zgodnjerimska ladja iz Ljubljance pri Sinji Gorici. *Arheološki vestnik*, 65, 189-256

Ostanki rimske ladje v reki Ljubljanci

Platice iz bukovega lesa nenavadna konstrukcija, ravno dno, železne spojke

Slabo ohranjen les ladje datacija leto 3 n.št.

Normalen bukov les *Fagus sylvatica*

JAVOR
Acer spp.

Angl. Maple
Nem. Ahorn

Acer cernpestre L. poljski javor, maklen;
Acer platanoides L. ostrolistni javor, mlečni javor;
Acer pseudoplatanus L., gorski javor, beli javor

javor

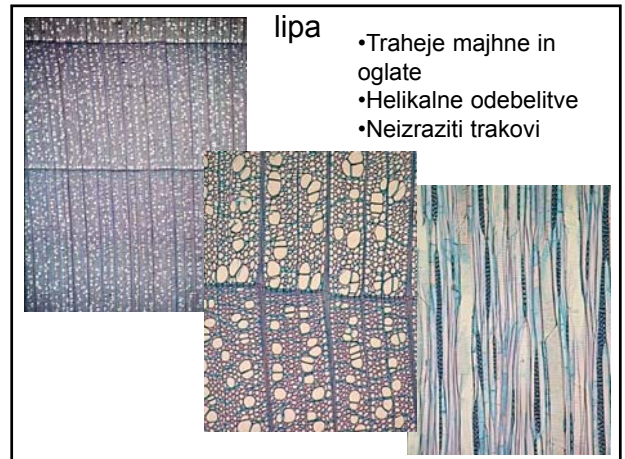
Homogen les
Značilni trakovi
Helikalne odebelitve v trahejah

LIPA
Tilia spp.

Angl. Lime tree
Nem. Linde

Tilia cordata Mill. lipovec, malolistna lipa
Tilia platyphyllos Scop. lipa, velikolistna lipa

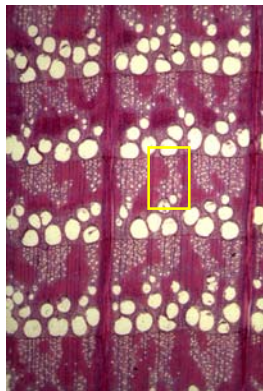

HRAST
Quercus sp.

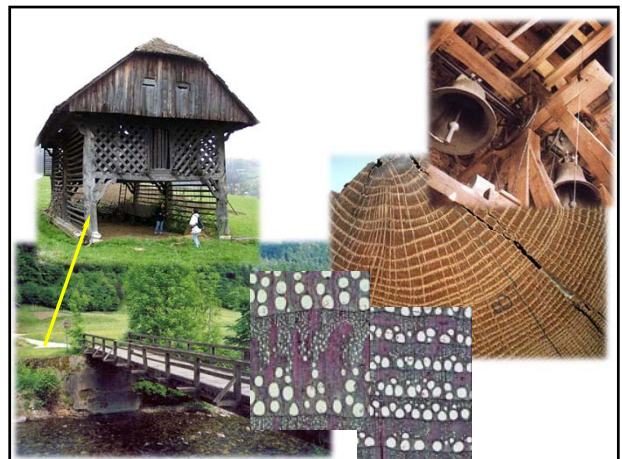
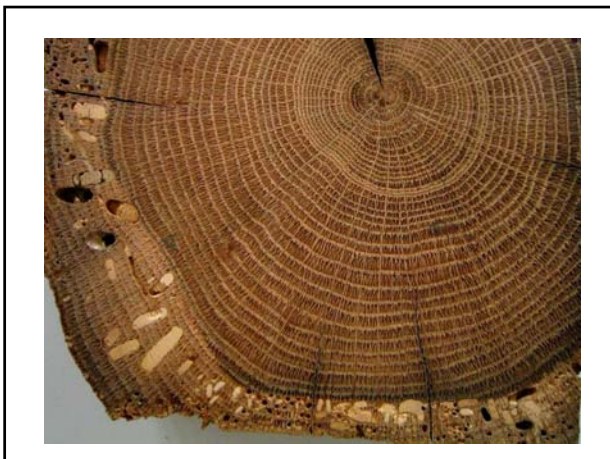
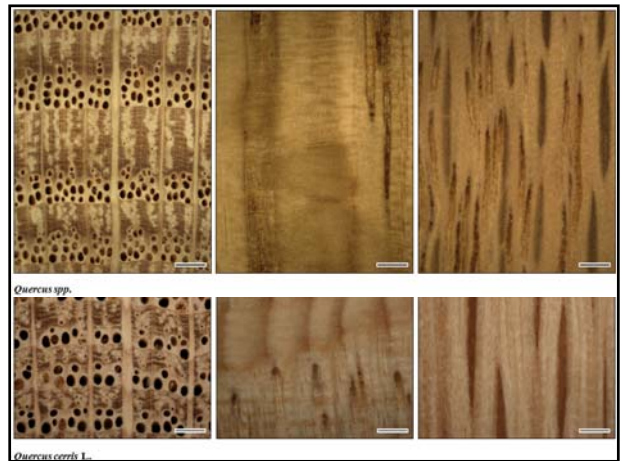
Angl. oak
Nem. Eiche

Quercus petraea Liebl. - graden
Quercus robur L. - dob

Traheje v kasnem lesu
Razporejene radialno

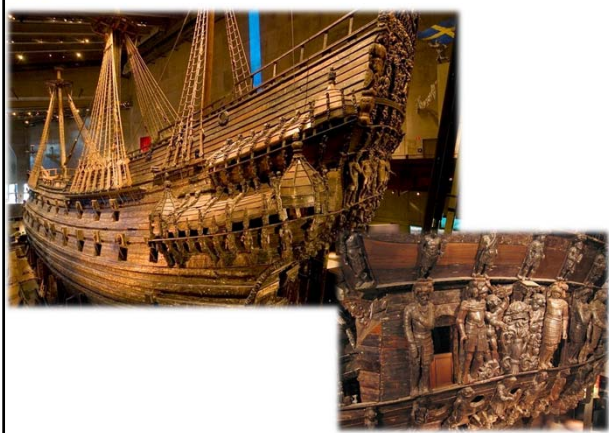

Sodi

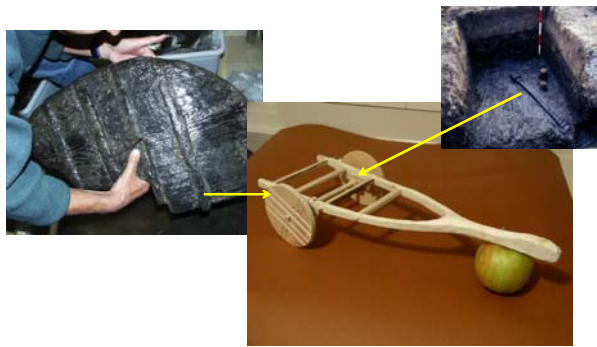
Rembrandt

Wasa

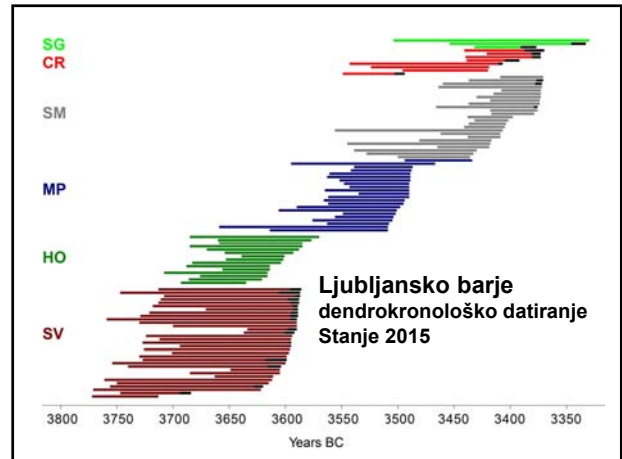

NAJSTAREJŠE KOLO NA SVETU

Starost 5150 let

Drevak

DOMAČI KOSTANJ
Castanea sativa Mill.

Angl. chestnut
Nem. Edelkastanie

Castanea sativa Mill.

JESEN, *Fraxinus ssp.*

Ash
Esche

Družina: Oleaceae - oljkovke
veliki jesen

Fraxinus ornus L.
mali jesen

Fraxinus angustifolia Vahl.
poljski jesen

Fraxinus excelsior L.

Brez obarvane jedrovine

Olivni jesen

